

низко, за да могат всички видове индустрии да бъдат представени в индекса, макар и при различно релативно участие.

Съвокупността, подлежаща на изчерпателно наблюдение, би могла да се определи и по друг начин. Предвиждайки различни предели на включване (съ оглед на производствените условия в отделните видове индустрии), бихме могли да направим процентното участие на всеки вид индустрия в съвокупността да бъде еднакво. Този метод не се възприе, за да не зависи обектът на наблюдението — а, следователно, и самият индекс — от подразделянето на цѐлата индустрия на видове, т. е. от класификацията на индустриалните заведения.

Индексът обхваща повече от половината от българската индустрия, ако се гледа стойността на производството. Строежът не е взет под внимание. От понятието „индустрия“ сж изключени сжщо всички видове занаяти (под „занаят“ тук се разбира всѐко механично или рѐчно производство, извършено без отдѐляне на ръководния труд от изпълнителния).

3. Изчислителна формула. Индексът е изчислен по формулата

$$I_{k/l} = \frac{\sum p_w q_k}{\sum p_w q_l} \quad (1)$$

където p_w означава „цена“ = прибавената стойност на единица произведено количество за „вид стока“, сѐдно месечно през периода 1932—1934; q_k съответно q_l означава произведеното количество от вид стока през дадения месец, съответно сѐдно мѐсечно през основния период 1934—1935.

Под „вид стока“ се разбират производенията на всички заведения в един вид индустрия според възприетата номенклатура (класификация) на индустриалните заведения.

Явно е, че основният период (към който се отнасят основните количества) и периодът на „претеглянето“ (към който се отнасят ценовите фактори на „теглата“, т. е. основните „цени“) не съвпадат. Формулата, по която се изчислява индексът, прилича на формулата на Lowe за общ индекс на цените

$$I_{k/l} = \frac{\sum p_k q}{\sum p_l q}$$

Всѐко p_w е извлѐчено от съответното $V_w =$ общата прибавена стойност за дадения вид индустрия, съгласно формулата

$$p_w = \frac{V_w}{q_w} = \frac{S_w' - S_w''}{q_w} \quad (2)$$

където S_w' означава обща стойност на производството за собствена сметка плюс стойността на работата, извършена за други заведения, а S_w'' означава обща стойност на употребените материали (вкл. електрическата енергия) плюс стойността на работата,

извършена от други заведения; q_w представлява количеството, произведено през периода на претеглянето.

За всеки вид индустрия сумите S_w' и S_w'' сж образувани като сж събрани съответните числа за всички заведения, включени в индекса. Стойността на производството за всѐко заведение е получена чрез помножение на произведеното количество с продажната цена франко фабриката.

Величините q_k и q_l сж изчислени сжщо като $\sum \bar{q}_k$ и $\sum \bar{q}_l$, където \bar{q} означава произведено количество в едно заведение.

Съгласно дадената по-горе дефиниция на прибавена стойност, V_w отговаря на парична сума, покриваща: (а) платените надници и заплати, (б) лихвите на зетия паричен капитал, (в) наемите на мѐста, сгради, машини и пр., (г) разходите по поддържането на реалния капитал (доколкото не е извършено с собствен труд и собствени произведения), (д) амортизацията на реалния капитал, (е) чистата печалба или загуба на заведението.

4. Преодоляване на трудности при изчислението, произлизащи от различия в производствените условия. Според това дали произвеждат един или нѐколко вида стоки и дали употребяват един или нѐколко вида материали, индустриалните заведения могат да се раздѐлят на следните четири групи:

- А. Моно-производителни — моно-материални
- Б. Моно-производителни — поли-материални
- В. Поли-производителни — моно-материални
- Г. Поли-производителни — поли-материални

Последните две групи — В и Г — създават голѐми трудности при изчислението на индекса. Тѐй като полипроизводителните заведения показват прибавената стойност общо — неразпредѐлена по видове произведения — наложи се в нѐкои случаи p и q да се определят по особен начин: прибавената стойност се изчисли — вмѐсто на единица продукт — на единица материал*,

Този метод — за краткост нека го наричаме „материален метод“ — се налага в онѐзи случаи на полипроизводство, при които произведениите стоки сж дадени в такива различни мѐрки (измѐрвателни единици), че не може да стане привеждане към една обща мѐрка**.

Следователно q за различните видове стоки може не само да се различава по мѐрката, в която е дадено, но и да бъде и от различно естество в зависимост от производствените условия.

* Заведенията, които произвеждат различни видове стоки според класификацията на индустриите, се „разлагат“ — данните за съответните произведения се събират и използват отделно.

** „Материалният метод“ има и едно друго предимство в сравнение с „продуктния метод“. Той позволява, без да се преустройва индекса, да се вкарват в него нови видове произведения.